

Als God gebeurt

Monseigneur, beste aanwezigen allemaal,

De voorbije jaren heb ik mooie kansen gekregen om samen met andere christenen na te denken en uit te wisselen over diaconie. 'Diaconie' is kerkelijk jargon. Het is een wat technische term voor de sociale inzet van christenen in al zijn variaties. Het gaat om de concrete zorg voor kwetsbare mensen en inzet voor een meer humane en rechtvaardige wereld. De gedachten in 'Als God gebeurt' zijn gerijpt doorheen de gesprekken waaraan ik mocht deelnemen. Deze gesprekken hebben me in het bijzonder ook geholpen om een aantal vragen die mij al langer bezighielden, aan te scherpen en woorden te geven. Graag wil ik vanavond één van deze vragen en een poging tot antwoord laten klinken.

Heilige grond

Maar eerst neem ik jullie graag mee op uitstap, naar Wetteren. Dik twee jaar geleden werd ik door onze bisschop, mgr. Luc Van Looy, benoemd voor de zorg voor de diaconie in het dekenaat Wetteren. De eerste maanden ben ik veel op pad gegaan. Zo leerde ik ook @Tivoli kennen. @Tivoli is een sociale ontmoetingsplaats gehuisvest in de vroegere Christus-Koningkerk in Wetteren. Drie organisaties hebben er elkaar gevonden: de vzw Deelpunt, een sociale kruidenier; de Vluchtelingenwerkgroep Wetteren; en de tweedehandswinkel 't Ensemble. Zeker op zaterdag is het in @Tivoli een drukke, maar gezellige bedoening. Mensen komen niet alleen boodschappen doen, maar schuiven ook aan voor een babbel bij een kop koffie met iets bij. @Tivoli is een fijne ontmoetingsplaats.

Toen ik er voor de tweede maal binnenliep, raakte ik in gesprek met een Syrisch gezin: een mama met twee kinderen, werkelijk schatten van meisjes. De papa was naar het net platgebombardeerde Aleppo teruggekeerd om zijn achtergebleven familie bij te staan. Beetje bij beetje werd me duidelijk in welke angst deze mama en haar dochtertjes leefden. Bovendien hadden ze zowat alles moeten achterlaten. Getuige daarvan de spontane vraag van één van de meisjes: 'Of ik niets van speelgoed had'. Ik had niets bij. Ik kon op dat moment alleen maar luisteren. Dit was niet makkelijk. De mama was het Nederlands nog niet goed machtig. En onze twee leefwerelden lagen ver uit elkaar. Niettemin had ik toch het gevoel dat er ontmoeting was. En ik geloof dat dit wederzijds was. Wanneer we afscheid namen, stak plots een van de twee meisjes haar hand in haar vestzak. Daar had ze, zo bleek, het snoepje dat ze even tevoren van een van de medewerkers van @Tivoli had gekregen, veilig opgeborgen. Ze stak haar hand uit en schonk mij haar bezit.

Dit is geen alleenstaande ervaring. Ik denk dat we met velen de ervaring delen: waar mensen met mensen verbinding maken, waar mensen iets van

elkaars lasten proberen dragen, waar mensen zich engageren voor een betere wereld, lijkt de hemel de aarde soms te raken. De werkvloer van de diaconie is bij momenten gewijde grond, heilige grond die we – met een Bijbels beeld – alleen barvoets kunnen betreden. God zelf laat er zijn sporen na. Hij laat er zijn werkelijkheid vermoeden. Dit is – daar ben ik vrij gerust in – een gedachte die zeer trouw is aan de Schrift.

Sporen van God

Niettemin zijn wij het vandaag niet echt gewoon om op de werkvloer van de diaconie naar God te speuren en zijn Naam te noemen. Het is eerder uitzonderlijk dat we onze ervaringen van zorg, van nabijheid, van ontmoeting, van heling en van bevrijding uitwisselen om samen naar de diepere betekenis ervan te peilen. We creëren in de schoot van de Kerk niet zoveel kansen opdat de schoonheid van de diaconie nog meer tot ons zou kunnen spreken. We lijken er niet echt op bedacht om het Mysterie dat aan de diaconie kleeft naar voren te halen.

Etienne Grieu is een Franse jezuïet en autoriteit op het vlak van diaconie. Hij schrijft dat wij christenen het gewoon zijn geworden om Gods werkelijkheid vooral te zoeken in wat uitdrukkelijk, ondubbelzinnig godsdienstig is. Het is bij uitstek op zondagvoormiddag of zaterdagavond dat we ons bewust onder Gods werkelijkheid plaatsen en in Gods aanwezigheid weten. Het concrete, geleefde leven geldt minder als vindplaats van God. In ons dagelijks kerkelijk doen en laten is het alsof Gods werkterrein, Gods actieradius soms niet veel verder dan de gewijde ruimte van het kerkgebouw reikt.

Ik geloof dat dit doorklinkt in de manier waarop we over diaconie spreken. We spreken er makkelijk over als over het gevolg of de consequentie van ons geloven, van onze ontmoeting met de Heer. Diaconie is vrucht van leven in verbondenheid met Hem. God maakt het hart vrij, zo is te horen. Hij delft het beste in mensen op. Diaconie is ook antwoord op het geschenk van zijn liefde. Dat ook de werkvloer van de diaconie zelf plaats van Gods ontmoeting en dus ook bron van geloof is, is in het courante kerkelijke spreken minder te horen.

Daarom heb ik me de vraag gesteld: hoe kunnen we aan Gods werkelijkheid die in onze diaconie steekt, nog meer recht doen? Het is mijn overtuiging: des te meer we voeling krijgen met het heilige karakter van de diaconie, des te meer we de mystieke binnenkant van de diaconie betreden, des te meer komt onze inzet voor mens en wereld op de voorgrond van ons christen-zijn en Kerk-zijn te staan. En daar is het me met m'n boek om te doen: dat de kwetsbare mens nog meer het kloppende hart van ons kerkgebeuren mag zijn.

Goddelijke deugd

Ik stelde me de voorbije jaren dus de vraag: welke taal, welk denken hebben we voor handen om nog meer recht te doen aan het diepste wezen van de diaconie? Kunnen we ook hiervoor putten uit de rijke schat van onze geloofstraditie?

Ik ben uitgekomen bij een taal, waarop zich de laatste decennia wat stof heeft verzameld. Je moet er eens stevig op blazen, opdat haar schoonheid weer zou oplichten. De liefde is een goddelijke deugd, zo lees je in oude boeken. Dat de liefde een goddelijke deugd is, betekent dat onze zorg en inzet voor elkaar en voor mens en wereld, niet alleen opgeroepen en gevoed wordt door de liefde van God. Dat onze liefde een goddelijke deugd is, betekent dat ze ook zelf liefde van God is. Augustinus formuleerde het zo: "De naastenliefde is niet alleen uit God, maar is ook God". Onze zorg en inzet voor elkaar en voor mens en wereld is van Gods werkelijkheid doordrongen.

Dit is een zeer Bijbelse manier van denken. Onze Bijbelse God is geen eindterm van een redenering, ook geen vaag mysterie. Nee, Hij laat zich in het bijzonder ook vinden in het gebeuren dat liefde, heling, genezing, bevrijding noemt. Waar mensen naar mensen omzien, gebeurt Hij. Waar mensen worden opgetild en in hun waardigheid worden hersteld, spreekt Hij zijn woord. Waar het kwaad een halt wordt toegeroepen en de wereld een nieuw gelaat wordt geschonken, brengt Hij zelf de doorbraak van zijn rijk van liefde en gerechtigheid in een hogere versnelling. Daaraan herinnert ons die oude taal van de goddelijke deugden. Diaconie is, hoewel mensenwerk, van Godswege. Het is, dankbaar om het geschenk van Gods liefde, deelnemen aan het werk dat Hij zelf verricht.

Dat de liefde een goddelijke deugd is, heeft nog een tweede betekenis. Dit leert ook dat we ons met onze liefde, onze zorg en inzet voor elkaar en voor mens en wereld ook keren tot God. We verbinden ons met Hem.

Dit leerde Jezus zelf met zijn gekende woorden uit het Matteüsevangelie: "U zult de Heer uw God liefhebben met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand. Dat is het grootste en eerste gebod. *Het tweede is daaraan gelijk*: U zult uw naaste liefhebben als uzelf" (Mt 22,37-39). Bijbelkenners leren ons dat Jezus met deze woorden niet wil zeggen dat het eerste en het tweede gebod inwisselbaar zijn. De boodschap van Jezus valt niet te herleiden tot: 'Als je maar goed doet'. Jezus versmalt de liefde tot God niet tot naastenliefde. Wat Hij bedoelt, is dat we in het bijzonder ook met onze grote of kleine gebaren van menselijkheid ons keren tot God en Hem liefhebben.

Ik geloof dat dit evangelie, blijde boodschap is. De zorg voor mens en wereld vraagt soms veel. Je moet soms diep putten. Maar Jezus herinnert ons eraan: waar we menselijkheid toevoegen aan het bestaan, stemmen we tegelijk ons hart af op de golflengte van Hem bij wie alle leven is. Wie zich naar de kwetsbare, geschonden of uitgerangeerde mens beweegt, begeeft zich tegelijk op de weg waar God ons met leven en volheid van leven tegemoet komt. Ik denk dat veel mensen goed weten wat Jezus hiermee bedoelt. Ik hoorde het de voorbije jaren meer dan eens: 'Ik zou het niet meer kunnen missen. Ik beleef er veel deugd aan. Het maakt mij vreugdevol'.

Omzien naar anderen maakt gelukkig. Waarom? Ik geloof dat het geluk dat gepaard gaat met zorg en inzet voor mensen, niet alleen voortkomt uit het heerlijke besef dat je anderen gelukkig maakt. De vreugde van het liefhebben is ten diepste gelegen in het liefhebben zelf, in de act van het liefhebben zelf, in het beoefenen van de liefde zelf. Met de act van het liefhebben vinden we aansluiting bij onze diepste wezenskern. We worden wat we al zijn: beeld van God. Zo verbinden we ons met al de vezels van ons mens-zijn met de grond

van ons bestaan, met Hem die de grond is van ons bestaan. Ja, diaconie beantwoordt aan het diepste verlangen van de mens. Ik denk dat paus Franciscus hierop doelt, wanneer hij schrijft: "Er is geen andere weg voor wie ernaar verlangt een waardig en vervullend leven te leiden, dan de ander te erkennen en het beste voor hem na te streven".

Omwille van de wereld

Nogmaals, diaconie is soms wegen gaan die ook ongemak inhouden of slapeloze nachten. Dit moeten we niet verhelen. Maar dit doet er in essentie niets van af: waar we wegen van liefde gaan, bevinden we ons op heilige grond. Diaconie is mogen deelhebben aan Gods scheppende en bevrijdende aanwezigheid in deze wereld en tegelijk het hart mogen afstemmen op Hem die Bron van alle leven is. Ik denk dat dit in deze voor de Kerk woelige tijden voluit mag klinken.

De diaconie moet zich vandaag soms weren. Overvolle agenda's, zorgen omtrent de toekomst en herstructureringen allerhande eisen veel van onze energie. Misbruikschandalen en ander ontsporingen die mensen schaden, ondergraven en surplus de geloofwaardigheid van veel kostbare inzet. Bovendien zoeken sommigen geloof en Kerk te bannen uit de publieke ruimte. Gelovigen moeten zich stil en devoot in de verborgenheid terugtrekken. Geloof is privé, zo klinkt het politiek correct.

M'n boek is een bescheiden pleidooi om ons niet terug te plooiën op onszelf. Het is een oproep om Gods bedoeling met de Kerk niet onder onze vele dagelijkse pastorale zorgen te laten ondersneeuwen. Het is een uitnodiging om de droom te blijven koesteren, de droom van een Kerk die bedacht is op de wereld en haar wil dienen, de droom van een Kerk met openstaande deuren, een Kerk ook die weet heeft van eigen kwetsbaarheid en juist vanuit deze kwetsbaarheid verbinding maakt met mensen, een Kerk ook die de stem van de stemlozen vertolkt, niet belerend of zelfgenoegzaam, maar nederig en dienstbaar.